

Sport en sociaal domein in Vlaardingen

Monitoring en evaluatie van twee projecten in Westwijk - Tussenrapportage

Anouk Brandsema

Agnes Elling

Sport en sociaal domein in Vlaardingen

Monitoring en evaluatie van twee projecten in Westwijk - TUSSENRAPPORTAGE

in opdracht van gemeente Vlaardingen

Anouk Brandsema
Agnes Elling

© *Mulier Instituut*
Utrecht, november 2017

*Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

1.	Introductie	5
1.1	Basketbalproject van YETS Foundation	5
1.2	Voetbalproject van DVO'32 en Vlaardingen in Beweging	6
2.	Werkzame elementen samenwerking sport en sociaal domein	7
2.1	Heldere doelstellingen	7
2.2	Een duidelijk afgebakende doelgroep	8
2.3	Goede trainers met relevante (pedagogische) ervaring	9
2.4	Regelmatige (non-competitieve) activiteiten	10
2.5	Samenwerking betrokken partijen	10
2.6	Klein beginnen is belangrijk	12
2.7	Sociaal veilige omgeving	12
2.8	Monitoring en evaluatie van het project	13
2.9	Borging van het project	13
3.	Voorlopige conclusies	15
	Referenties	17

1. Introductie

De gemeente Vlaardingen ondersteunt diverse lokale initiatieven op het snijvlak van sport en sociaal domein. Onder deze initiatieven vallen twee tweejarige sporttrajecten (2016-2018) gericht op de jeugd in de Westwijk, een wijk met relatief veel huishoudens met een lage sociaaleconomische status (SES) en leefbaarheidsproblematiek: het basketbalproject van YETS Foundation op het Lentiz Geuzencollege en het voetbalproject van DVO'32 en Vlaardingen in Beweging.

De gemeente Vlaardingen heeft het Mulier Instituut gevraagd om inzicht te geven in de betekenissen en opbrengsten van de twee projecten om werkzame bestanddelen voor toekomstige sportprojecten in het sociaal domein te identificeren. Deze tussenrapportage heeft betrekking op een eerste, beknopte, inventariserende studie naar de mate waarin de twee projecten kansrijk zijn in hun opzet en aanpak om bij te dragen aan doelstellingen in het sociaal domein. Voor deze inventarisatie werd gebruikgemaakt van een bestaande literatuurstudie naar werkzame factoren van sportprojecten om sociaal-maatschappelijke doelstellingen te bereiken, de projectopzet en enkele interviews per project met betrokken projectuitvoerders en organisaties over de concrete uitwerking en eerste ervaringen.

- Voor YETS zijn in februari 2017 met alle nauw betrokken actoren in totaal twee groepsinterviews en één telefonisch interview gehouden. Er is gesproken met de oprichter van YETS (tevens hoofdcoach) en de hoofd- en assistent-coach van het team; de mentor en zorgcoördinator vanuit de school, een orthopedagoog en een medewerker van het sociaal wijkteam.
- Voor het project van DVO'32, dat later van start ging, werden in mei 2017 interviews gehouden met de buurtsportcoach die het project uitvoert, een bestuurslid van DVO'32 en een gymdocent van een betrokken school.

De beschrijvingen in de projectopzet en de (eerste) bevindingen van verschillende betrokkenen zijn geanalyseerd aan de hand van negen aspecten uit de literatuur.

1.1 Basketbalproject van YETS Foundation

YETS staat voor 'Youth Empowerment Through Sports', een stichting die in december 2013 is opgericht en in januari 2015 is begonnen op een school in de gemeente Schiedam. In september 2015 is YETS uitgebreid naar het Lentiz Geuzencollege in Vlaardingen Westwijk. Het project vond al ruim een jaar plaats voor de eerste interviews in het kader van deze inventariserende studie werden gehouden. YETS biedt op de school een naschools basketbalprogramma aan voor jongeren die het verkeerde pad op dreigen te gaan, kwetsbaar zijn en/of lage schoolresultaten behalen. De jongeren die zijn geselecteerd om mee te doen, hebben thuis vaak weinig hulpbronnen. YETS wil door middel van basketbal deze jongeren inspireren om het beste uit zichzelf te halen en hun maatschappelijke kansen vergroten.

De methodiek van YETS richt zich op drie pijlers: sport, onderwijs en sociale integratie. De deelnemende jongeren komen twee keer per week samen. Zij spelen basketbal, eten gezamenlijk en maken hun huiswerk. Elk team heeft een assistent- en hoofdcoach. De hoofdcoach onderhoudt het contact met de school en andere betrokken organisaties, zoals een wijkteam. Het YETS-team wordt ondersteund door een orthopedagoog, die inhoudelijk vragen kan beantwoorden. Deze evaluatiestudie is gericht op de groep die in het schooljaar van 2016-2017 is gestart. Bij de start bestond deze groep uit twintig kinderen tussen 13 en 16 jaar, waarvan vijf meisjes.

1.2 Voetbalproject van DVO'32 en Vlaardingen in Beweging

DVO'32 is een voetbalvereniging in Westwijk in Vlaardingen. Na een periode waarin de club diverse problemen kende, is ingezet op het versterken van de vereniging en het vergroten van de meerwaarde van de club in de wijk. In september werd vanuit Vlaardingen in Beweging een aanvraag gedaan voor het aanstellen van een buurtsportcoach bij voetbalvereniging DVO'32 om in te zetten op de organisatie van jeugdvoetbalactiviteiten in en buiten de club, in samenwerking met overige buurtorganisaties en -initiatieven in Westwijk. Naast het werven van nieuwe (jeugd)leden, is het project vooral gericht op het bijdragen aan verbetering van het woon- en leefklimaat in Westwijk. In maart 2017 is de buurtsportcoach begonnen met het benaderen van partners en het opzetten van activiteiten voor de doelgroep van kinderen van 6 tot 12 jaar.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk worden de twee projecten aan de hand van een aantal elementen geïntegreerd besproken om een eerste indruk te krijgen van de mate waarin deze sport-plus projecten kunnen bijdragen aan de beoogde sociaalmaatschappelijke doelstellingen van de gemeente. In het laatste hoofdstuk worden enkele voorlopige conclusies en aanbevelingen geformuleerd. In de zomer/najaar van 2018 zal van beide projecten een eindevaluatie plaatsvinden.

2. Werkzame elementen samenwerking sport en sociaal domein

De vraag naar de bijdrage van sport aan de positieve ontwikkeling van (kwetsbare) jongeren is niet nieuw. Een overzicht van de (inter)nationale literatuur op dit gebied laat zien dat samenhang bestaat tussen sportbeoefening en tal van positieve sociaal-maatschappelijke waarden. Zo kenmerken sporters zich in vergelijking tot niet-sporters door onder meer betere schoolprestaties, minder overgewicht, meer vertrouwen in de medemens, minder crimineel gedrag en zijn ze gelukkiger (Elling & Schaars, 2016). Deze gevonden verbanden vormen echter geen bewijs voor causale invloeden van sport; er kan ook vooral sprake zijn van selectie-effecten. Bovendien kent sport ook keerzijden en laat de literatuur zien dat sportdeelname tevens kan leiden tot psychosociale beschadiging van (jonge) sporters en dat het kan bijdragen aan sociale uitsluiting.

Niettemin bestaat er voldoende wetenschappelijke ondersteuning voor de stelling dat sport goede mogelijkheden biedt tot ontwikkeling van menselijk 'kapitaal' dat bijdraagt aan de (ervaren) gezondheid, persoonlijke ontwikkeling en sociale verbondenheid van mensen. Daarbij gaat het echter niet sec om deelname aan sport, maar om zogenoemde sport-plus projecten. Uit de relevante literatuur blijkt dat er verschillende voorwaardelijke factoren zijn voor een succesvolle bijdrage van sportprojecten aan doelstellingen in het sociaal domein (Coalter, 2013; Elling & Schaars, 2016; Hermens, de Meere & Los, 2014). In dit hoofdstuk worden negen van deze voorwaardelijke factoren toegelicht en geanalyseerd in hoeverre de twee projecten in Vlaardingenvoldoen of in tegemoetkomen.

2.1 Heldere doelstellingen

Voor het slagen van een maatschappelijk sportproject, is het belangrijk om duidelijke ambities en doelen te formuleren (Duijvestijn et al., 2016). Wat moet precies worden bereikt met de inzet van sport in het sociaal domein en bij wie? Des te concreter deze doelen worden geformuleerd, des te gemakkelijker kunnen plannen hierop worden afgestemd. Daarnaast leiden heldere doelen tot betere toetsing in hoeverre activiteiten en organisatie (nog) goed aansluiten bij de beoogde doelstellingen (zie ook paragraaf 2.8). Het moet duidelijk zijn wanneer het project voor betrokken partijen 'geslaagd' is. Pas dan kunnen doelstellingen helder worden geformuleerd. Ambities zijn goed om te hebben, maar wanneer deze te hoog worden geformuleerd, zijn deze wellicht niet meer realistisch. Doelstellingen die SMART¹ zijn geformuleerd, zijn een voorbeeld van heldere en concrete doelen. SMART-doelstellingen kunnen vanwege het concrete karakter helpen bij het monitoren en evalueren van een project.

YETS heeft als hoofddoel om bij te dragen aan de sociaal-maatschappelijke kansen voor kwetsbare jeugd. Dit hebben zij SMART uitgewerkt met meerdere subdoelstellingen, die betrekking hebben op de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling, gedragsproblemen, leerresultaten en een pro-sociaal netwerk van de kinderen. Het hoofddoel is dat bij 80 procent van de deelnemers de doelstellingen en subdoelstellingen in twee jaar zijn behaald. Deze (sub)doelstellingen zijn vervolgens concreet uitgewerkt naar wat precies moet worden bereikt en op basis van welke meetinstrumenten later kan worden beoordeeld of de (sub)doelstelling is behaald. De coaches benoemen daarbij dat de

¹ SMART staat voor specifiek, meetbaar, acceptabel, realistische en tijdgebonden

concretisering van subdoelstellingen per deelnemer kan verschillen, dus dat leerlingen niet op alle aspecten vooruitgang moeten behalen om het project voor hen geslaagd te laten zijn. Een positieve ontwikkeling bij de leerlingen op het sociaal-emotioneel niveau teweeg brengen, bleek voor de coaches het belangrijkste doel om te bereiken. De betrokkenen vanuit de school zagen als voornaamste doel dat de leerlingen hun middelbareschooldiploma behaalden.

Door de wederzijdse verwachtingen van het project te bespreken, wordt beter samengewerkt en zal bij de jongeren meer kunnen worden bereikt. Aangezien YETS als pijlers sport, onderwijs en sociale integratie heeft, verwachten wij geen problemen in de accentverschillen in doelstellingen. Het is tevens van belang de doelstellingen naar de deelnemers zelf te communiceren. In een eerder stadium van het project introduceerden de YETS-coaches aan leerlingen dat sport en plezier vooropstond, maar dat het ook hard werken is. Aangezien deels verkeerde verwachtingen zijn gecreëerd, leidde dit tot extra uitval van deelnemers, die had kunnen worden voorkomen.

Bij DVO'32 is de hoofddoelstelling bij de start van het project minder concreet geformuleerd. De buurtsportcoach benoemde als hoofddoel *“de preventie van jeugdcriminaliteit, 6 tot 12 jaar”*, overeenkomstig het projectplan van DVO'32 en Vlaardingen in Beweging. Het is hierbij nog niet geheel duidelijk wat het project over twee jaar precies moet opleveren. Het is niet duidelijk vastgelegd hoeveel en welke kinderen het project op welke wijze wil bereiken, hoe en in welke tijdspanne dat bij kan dragen aan preventie en op welke wijze de voortgang en resultaten gemeten (kunnen) worden.

Betrokken partners blijken minder bekend te zijn met het hoofddoel dat de buurtsportcoach beoogt of zij blijken andere hoofddoelen na te streven. Zo is sportvereniging DVO'32 vooral betrokken om zich als club positief zichtbaar te maken in de wijk en een toename van leden te bereiken. Daarnaast benoemt de club als projectdoel ook om de wijk in te gaan en activiteiten aan te bieden voor bewoners. Een school die bij het project is betrokken, benoemde eveneens het gecombineerde doel van ledenwerving voor de voetbalvereniging én het positief ontwikkelen van Westwijk. Uiteindelijk hebben de genoemde doelstellingen zeker raakvlakken. Door in de wijk actief te zijn, kunnen kwetsbare jongeren bereikt worden en als zij ook op langere termijn lid worden van de voetbalvereniging, kan hier een preventieve werking vanuit gaan. Maar ledenwerving en het bijdragen aan een positieve maatschappelijke participatie van kwetsbare jongeren, zijn in de kern verschillende doelen die niet vanzelfsprekend samengaan. Een betere afstemming en specifiekere omschrijving van én sturing op doelen, kan de effectiviteit van het project - ook op de langere termijn - versterken.

2.2 Een duidelijk afgebakende doelgroep

Naast het formuleren van heldere doelstellingen, is het belangrijk om helder te definiëren wie met de doelstellingen moeten worden bereikt. Aangezien de sportprojecten willen bijdragen aan sociaal-maatschappelijke effecten in de wijk, richten de projecten zich op zogenoemde kwetsbare groepen. Mensen met een lage mate van (zelf)redzaamheid en weinig hulpbronnen zijn kwetsbaarder, waaronder mensen die werkloos, laagopgeleid, ongezond zijn en/of een laag inkomen hebben, eenoudergezinnen, niet-westerse migranten en bewoners van achterstandswijken (Pommer & Boelhouwer, 2016). Vaak is sprake van multiproblematiek en zijn bovenstaande factoren aan elkaar gerelateerd. Dat geldt ook voor veel huishoudens in Westwijk. Westwijk behoort tot één van de slechtste wijken voor kinderen om op te groeien (3% slechtste wijken in Nederland; Stekete, Tierolf & Mak, 2014).

Ook binnen deze groep kwetsbare huishoudens, is het belangrijk om de doelgroep duidelijk af te bakenen en zo specifiek mogelijk te formuleren. Een goed afgebakende doelgroep helpt bij de doelmatigheid van het project. Zo bereiken algemene sportstimuleringsprojecten via scholen en in de wijk veelal vooral reeds actieve sporters en niet zozeer de inactieve jeugd die eigenlijk met het project wordt beoogd.

Zowel de projecten van YETS en DVO'32 richten zich op jeugd. De buurtsportcoach van DVO'32 richt zich op kinderen in de basisschoolleeftijd 6 tot 12 jaar in Westwijk, en vooral op kinderen uit kwetsbare huishoudens die minder kansen hebben om in de samenleving 'te slagen'. Er is geen sprake van selectie; alle kinderen mogen aan de activiteiten van de buurtsportcoach meedoen. Wel tracht de buurtsportcoach ook de meer kwetsbaren te bereiken, door kinderen op straat te werven en door samen te werken met politie en het wijkteam in Westwijk.

De doelgroep van YETS is iets ouder en zit op het vmbo: het Lentiz Geuzencollege in Vlaardingen Westwijk. YETS richt zich specifiek op kinderen die weinig middelen en steun vanuit huis tot hun beschikking hebben om zich in de maatschappij te kunnen ontplooiën. Naast het opleidingsniveau van de leerlingen en de locatie in de Westwijk, vindt extra selectie plaats van leerlingen die aan het project mee mogen doen. In hoeverre een kind inderdaad (te) weinig hulpbronnen heeft en extra steun/motivatie kan gebruiken, wordt ingeschat door de docenten van de school. Docenten van klassen kunnen de kinderen bij de coördinator aandragen. Door één coördinator aan te stellen, proberen ze ervoor te zorgen dat de hulp gaat naar de kinderen die dit het hardst nodig hebben.

2.3 Goede trainers met relevante (pedagogische) ervaring

Voor maatschappelijke sportprojecten moeten trainers en begeleiders relevante expertise hebben met zowel sport, als sociale en pedagogische vaardigheden. Uit de literatuur blijkt dat wie er voor een groep staat, belangrijker is dan welke sportactiviteiten worden aangeboden (Elling & Schaars, 2016). De begeleiding bij de activiteiten moet bovendien voldoende intensief zijn om bijvoorbeeld gedragsverandering tot stand te brengen. Daarnaast is het belangrijk dat de capabele trainers affiniteit hebben met de doelgroep en deze kunnen enthousiasmeren.

Binnen YETS was een orthopedagoog bij de methodiekontwikkeling van het project betrokken. Verder bestaat de mogelijkheid tot wekelijkse begeleiding van coaches en vinden maandelijkse teambijeenkomsten plaats met vrijwillige inzet van orthopedagogen of GZ-psychologen. Ook één van de vaste medewerkers van het YETS-team volgt een pedagogische opleiding op hbo-niveau. Op deze wijze wordt pedagogische expertise overgedragen aan de coaches en wordt blijvend toegezien op verantwoorde uitvoering en verbetering van de methodiek. Het betrekken van dergelijke expertise bij de ontwikkeling en voortzetting van een project is zeer waardevol, maar kan niet voor ieder project eenvoudig zonder meerkosten worden gerealiseerd. Op de juiste manier begeleiding geven aan de kwetsbare deelnemers zal op het einde van het project meer resultaat opleveren en de kans op onbedoelde neveneffecten van het project doen verminderen.

De trainers zijn in beide projecten enthousiaste en gemotiveerde personen. Zowel de coaches van YETS als de buurtsportcoach van DVO'32, zijn praktisch ingesteld en hebben kennis van (hun) sport. Ze kijken waar ondersteuning nodig is. De buurtsportcoach van DVO'32 heeft, in tegenstelling tot de trainers bij YETS, geen ervaring met gedragsinterventies of pedagogische expertise via opleiding en/of ervaring. In de directe omgeving heeft de buurtsportcoach ook geen professional met relevante pedagogische

expertise ter beschikking. Zijn werkgever Vlaardingen in Beweging heeft overwegend ervaring met sportstimulering en niet zozeer met gedragsinterventies.

2.4 Regelmatische (non-competitieve) activiteiten

De positieve effecten van sport en bewegen zijn het sterkst wanneer activiteiten plaatsvinden die non-competitief zijn en met regelmaat en goede voorbereiding worden uitgevoerd (Elling & Schaars, 2016). Binnen de aangeboden activiteiten is het belangrijk dat sport niet het voornaamste doel is, maar dat tevens aandacht is voor het leren en/of verbeteren van (sociale) vaardigheden met voldoende aandacht voor beloning. Om maatschappelijke effecten teweeg te brengen, moet de activiteit voor een langere periode regelmatig worden aangeboden.

De buurtsportcoach van DVO'32 zet in op activiteiten in de wijk. Op het moment van het interview organiseerde de buurtsportcoach in de wijk drie keer per week buurttrainingen. Deze activiteiten waren in eerste instantie vrijblijvend en kinderen konden elk moment aansluiten. Door bekendheid bij de kinderen te creëren en hen in te laten schrijven, is het doel om kinderen structureel bij de activiteiten te betrekken. Volgens een verslag van het project van juni 2017 namen 150 kinderen in de leeftijd van zes tot twaalf jaar deel aan de buurttrainingen, waarvan ongeveer 15 procent meisjes. Ongeveer de helft van alle deelnemers kwam wekelijks, de overige deelnemers kwamen minder frequent. Van deze deelnemers is niet bekend in hoeverre zij inactief of kwetsbaar zijn. In september 2017 startten de *buurtbattles*, een wekelijks straatvoetbaltoernooi waarbij teams uit verschillende buurten van de Westwijk tegen elkaar spelen. Hierbij worden punten verdiend met positief gedrag en doelpunten. Met deze focus op sportiviteit en het aanspreken op negatief gedrag wordt ingezet op gedragsverandering. Belangrijk is dat in de *buurtbattles* de competitie voor de deelnemers niet op de eerste plaats staat.

Bij YETS is ervoor gekozen om twee keer per week samen te komen om te sporten, te studeren en gezamenlijk te eten. Hierbij is YETS afhankelijk van de middelen die de school aanbiedt (zoals gymzalen en het avondeten). YETS speelt sterk in op het groepsgevoel en de eigen cultuur. Wanneer een kind meedoet bij de activiteiten van YETS, maakt hij deel uit van YETS. Coaches en betrokkenen van de school zien dat dit voor de leerlingen motiverend werkt om hun best te doen. De activiteiten zijn breder dan alleen sport: ook op de pijlers onderwijs en sociale integratie wordt expliciet ingezet. De sport zelf is ondergeschikt aan het hoofddoel; basketbal is voornamelijk het middel om gedragsverandering tot stand te brengen (zie ook Coalter, 2013). Zo mag een leerling niet meedoen met de basketbaltraining wanneer hij/zij voor vakken onvoldoendes heeft gehaald. De focus is bij YETS meer gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen, dan op sportprestaties.

2.5 Samenwerking betrokken partijen

De kansen voor samenwerking tussen sport en het sociaal domein zijn al meerdere malen onderzocht en in kaart gebracht (zie ook: Elling & Schaars, 2016; Duijvestijn, Van Berkel, Puyt & Schouten, 2016; Elling & Brandsema, 2017; Hermen, Los & De Meere, 2014). Het is belangrijk om samenwerking op te zoeken, aangezien externe partners weer andere kennis meebrengen en binnen hun eigen organisatie de doelgroep beter of op een andere manier kunnen bereiken. Organisaties die al een langere tijd in de wijk actief zijn, hebben de doelgroep vaak beter in beeld. Hier kan een project zijn voordeel mee doen. Voor Yets en DVO'32 zijn andere randvoorwaarden binnen de samenwerking van belang, aangezien zij een ander type organisatie zijn.

DVO'32 is een sportvereniging en bevindt zich vanwege de inzet van vrijwilligers en manier van organiseren in een ander domein dan Yets, dat een stichting is en geen eigen accommodatie heeft. De belangrijkste partner van YETS is de middelbare school waarmee de doelgroep van kwetsbare jongeren kan worden bereikt. Naast de school, is er samenwerking met het wijkteam en andere relevante (zorg)professionals zoals een leerplichtambtenaar en een gezinscoach. De buurtsportcoach die werkzaam is bij DVO'32, werkt inmiddels in Westwijk samen met drie van de vier basisscholen. Tevens zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met het jongerenwerk, (sociaal) wijkteam, de wijkagent en verschillende kinderopvanglocaties (Verslag Voetbalproject Westwijk, 21-06-2017). Deze samenwerkingen zijn vooral geïnitieerd om de doelgroep van kwetsbare basisschooljeugd te bereiken. Wijkteams en wijkagenten weten waar kinderen in de wijk regelmatig rondhangen, zodat de buurtsportcoach daar naartoe kan gaan om hen voor de activiteiten te werven.

Sportverenigingen

Om te zorgen dat een sportvereniging bij kan dragen aan een sociaal-maatschappelijk doel, is het belangrijk dat zij een solide, functionerende en daadkrachtige sportvereniging is. Zij moet financieel en organisatorisch op orde zijn, een geschikte accommodatie en maatschappelijke motivatie hebben, en bekend zijn of voldoen aan de voorwaarden voor een sociaal veilig sportklimaat (Baars, Hiemstra, Van Houselt, De Ridder & Westerhof, 2016; Hermens, Los & De Meere, 2014). Daarnaast is een gemotiveerde en capabele sportcoördinator nodig die zorgt voor zowel interne als externe inbedding en draagvlak (Boessenkool, Lucassen, Waardenburg & Kemper, 2011). De buurtsportcoach dient als sportcoördinator op DVO'32 en heeft als doel om het pedagogisch klimaat op de vereniging te verbeteren (Projectplan voetbal Westwijk, 2017). De sportvereniging onderschrijft het belang van een goed pedagogisch klimaat, waar vanwege organisatorische problematiek (leden en accommodatie) in het verleden niet voldoende aandacht voor was. Door versterking van de organisatiekracht is het nu mogelijk zich ook meer op het pedagogisch klimaat te richten.

Organisaties in het sociaal domein

Belemmeringen die organisaties in het sociaal domein in samenwerking met sportorganisaties ervaren, hebben vooral betrekking op de inzet van tijd en geld vanuit hun organisatie en de vraag in hoeverre vrijwilligers van clubs voldoende expertise hebben voor hun cliënten (Duijvestijn et al., 2016; Elling & Brandsema, 2017). Door in het begin goed en intensief contact te hebben, kunnen verwachtingen worden afgestemd. Bij YETS blijkt dit goed georganiseerd en heeft het wijkteam veel vertrouwen in de expertise van de coaches, ook al was de samenwerking op het moment van bevraging niet erg intensief. De buurtsportcoach van DVO'32 is eveneens een samenwerking aangegaan.

Een optimale win-winsituatie voor zowel het domein sport als het sociale domein, is praktisch gezien veelal onmogelijk, gekeken naar de verschillende belangen (Hermens et al., 2014). Daarom is het uitspreken van verwachtingen en een heldere richting kiezen voor het project van groot belang. Regelmatig evalueren en samenkomen kan daarbij helpen. Met name de gezamenlijke belangen en verwachtingen uitspreken, maar tevens openlijk het eigen belang uitspreken, is belangrijk om betrokkenheid en afstemming te bewaken (Kaats & Opheij, 2011; Baars et al., 2016). Bij de betrokken partijen van YETS bleken deze verwachtingen goed uitgesproken, voornamelijk omdat er sprake was van goed contact tussen de partijen en soms intensieve samenwerking aan de hand van individuele deelnemers rondom gezamenlijke doelen. De buurtsportcoach van DVO'32 is samenwerking aangegaan met diverse partijen, door 'contracten' af te sluiten rondom verwachtingen en zaken die zij voor elkaar kunnen betekenen. Op het moment van bevraging was nog geen sprake van actieve samenwerking met

partijen. Gezien de verschillen in (hoofd)doelen is het extra van belang om de doelstellingen van partijen en wederzijdse verwachtingen regelmatig te bespreken en eventueel bij te stellen.

2.6 Klein beginnen is belangrijk

Een goede basis en inhoudelijke opzet van het project is belangrijk voor de slagingskans. In eerste instantie klein beginnen en dit in behapbare stappen uit te werken, helpt hierbij (Duijvestijn et al., 2016). Dit zien we in zowel de projecten van YETS en DVO'32 duidelijk terug. YETS bestaat al langer en heeft zichzelf daardoor al meer kunnen ontwikkelen. Zij zoeken coaches die voldoen aan een specifiek profiel en die goed bekend zijn met YETS, waardoor zij als stichting niet snel kunnen, maar ook niet willen groeien. De kwaliteit is belangrijker dan de kwantiteit, zo benoemden ook de coaches. Betrokken partners van YETS vonden dat dit een nadeel had, aangezien zij graag meer kinderen willen doorsturen naar YETS. De docenten geven aan dat zij streng moeten selecteren en zij veel kinderen (die wel in aanmerking komen) moeten afwijzen. De partijen zien echter ook het belang in van een sterke basis. Wanneer een project snel te groot wordt, dan bestaat er een groter risico dat het zijn kracht verliest.

Vanuit het projectplan waren de doelstellingen, doelgroepen en ambities van het DVO'32-project aanvankelijk erg breed en omvangrijk, maar hierin is bij de start van het project meer focus ontstaan en is de buurtsportcoach eveneens klein begonnen. Aangezien in Westwijk nog weinig tot niets rondom dit thema werd georganiseerd, begon de buurtsportcoach eerst te inventariseren welke partijen openstaan voor samenwerking om vervolgens pas in contact te komen met de partijen en de doelgroep.

2.7 Sociaal veilige omgeving

Wanneer sport wordt ingezet om psychosociale en maatschappelijke doelen te bereiken, is ten slotte een sociaal veilige omgeving een belangrijke voorwaarde (Elling & Schaars, 2016). Deze voorwaarde kan de kans op positieve effecten van sport vergroten en de kans op negatieve effecten verkleinen. De deelnemers moeten zich veilig voelen en de omgeving moet aansluiten op de motieven en leefwereld van de deelnemers. De omgeving moet tevens een lerende omgeving zijn en doelen stellen aan de deelnemers (ook op niet sportspecifieke vaardigheden). Bij YETS is basketbal slechts één van de drie pijlers, naast onderwijs en sociale integratie ('de wijk in'). Zij stellen in hun activiteiten duidelijke doelen waar de deelnemers zich aan moeten houden. YETS heeft als voordeel dat zij op een school hun project (kunnen) uitvoeren. Zodoende kan YETS in de beleving van het kind integraal deel uitmaken van de school, met de daar reeds geldende leef- en gedragsregels. Docenten zien terug dat YETS hier actief op inspeelt, door bijvoorbeeld nadrukkelijk de docenten te begroeten en met hen te praten. Doordat deze contacten warm zijn, kan belangrijke of relevante informatie over een leerling snel met betrokken personen worden gedeeld. Wel bleek de balans van deelnemers in het team bij YETS belangrijk. In hun eerste jaar bij het Lentiz Geuzencollege bleken te veel leerlingen uit een specifieke zorgklas in één groep te zitten. Hierdoor moest extra tijd en energie in de groepsdynamiek worden gestopt. Door rekening te houden met de samenstelling van de groep, kan een veilige omgeving beter gecreëerd en behouden worden.

Aangezien DVO'32 pas recent is begonnen met het aanbieden van de activiteiten, kan nog niet worden gesproken van het wel of niet aanwezig zijn van een sociaal veilige omgeving voor alle deelnemers. Enerzijds sluit de omgeving goed aan bij de leefwereld van de deelnemers, door de activiteiten in de wijk plaats te laten vinden. Anderzijds is de omgeving openbaar, waardoor sommige kinderen zich misschien minder veilig voelen. Daarnaast is het belangrijk om de kinderen niet alleen voetbal, of

meedoen met de *buurtbattles*, als doel mee te geven, maar tevens heldere verwachtingen uit te spreken voor gedrag. Door naast voetbal andere niet-sportactiviteiten met de kinderen uit te voeren, kan het effect van de activiteit worden vergroot.

2.8 Monitoring en evaluatie van het project

Op basis van de (helder) geformuleerde doelstellingen, kan monitoring en evaluatie plaatsvinden zodat het project op koers en in ontwikkeling blijft (Duijvestijn et al., 2016; Baars et al., 2016). Door in gesprek te blijven met de doelgroep, ouders of (mogelijke) betrokken partijen, wordt kwaliteit gewaarborgd en kan tussentijds verbetering en afstemming plaatsvinden. De betrokken orthopedagogen van YETS hebben een meting opgezet waarbij elk jaar (d.m.v. schoolresultaten, observatieformulieren, SDQ vragenlijsten, zelf- en leerkrachtrapportages) gekeken wordt naar 'harde' en 'zachte' opbrengsten van YETS voor de leerlingen (Spruit, Hobden & Looze, 2017; Spruit, 2017). Tevens reflecteren ze onderling continu op de kwaliteit van de aangeboden activiteiten en de opbrengsten. Zo bleek na enige tijd dat de pijler onderwijs effectiever kon worden betrokken. Daar werd vervolgens strenger op ingezet door het schoolwerk van de leerlingen na te kijken en elke vier weken te controleren of de leerlingen onvoldoendes voor vakken hebben. Het is dan ook sterk raadzaam, zeker in een begintraject van een dergelijk project, een relevante professional te betrekken die de pedagogische basis van het project kan leggen en/of ondersteunen.

Het project van DVO'32 steekt anders in elkaar en kent enkel een hoofddoel op *outcome* niveau. Het project wil een maatschappelijk effect teweegbrengen, namelijk de preventie van criminaliteit. Dit maakt meting lastig, aangezien dit hoofddoel niet concreet gemaakt is. Wanneer subdoelstellingen op *output* niveau worden geformuleerd, kan op basis van de 'tussenstappen' worden gekeken hoe aannemelijk het is dat de *outcome* doelstelling wordt behaald. In het projectplan zijn wel subdoelstellingen geformuleerd, maar deze zijn niet SMART gemaakt en daardoor ook lastig meetbaar. Betrokken partijen hebben zelf wel subdoelen gesteld wanneer het project voor hun organisatie geslaagd is. De betrokken school kijkt naar hoeveel kinderen uiteindelijk lid zijn geworden van DVO'32. Idealiter zien zij één of twee teams die door de inzet van het project extra kunnen worden gevormd. De voetbalvereniging DVO'32 is tevreden wanneer haar naam in de wijk verbeterd is en oud-leden hun kinderen weer terug naar DVO'32 brengen. Veel kwetsbare jeugd met buurtactiviteiten bereiken, voldoende aandacht hebben voor sportoverstijgende aspecten (positief gedrag) en succesvolle activiteiten een structureel karakter geven (bijv. door wekelijks aanbod/clublidmaatschap) kunnen indicatoren zijn voor het behalen van de doelstelling.

2.9 Borging van het project

Naast een goede organisatie en inhoudelijke opzet van het project, is het belangrijk dat het effect kan worden doorgezet en niet afhankelijk wordt van enkele personen (Duijvestijn et al., 2016). Twee vormen van borging zijn hierin belangrijk. De eerste betreft het borgen dat het individu, de deelnemer genoeg mogelijkheden heeft om de positieve opbrengsten en ontwikkelingen na het project te behouden. De tweede vorm heeft betrekking op het borgen van het project, zodat ook nieuwe deelnemers kunnen instromen.

YETS heeft diverse opties voor deelnemers die klaar zijn met het project. Zij kunnen zitting nemen in het junior bestuur (daar meepraten over de organisatie van het project), stage lopen (om bijvoorbeeld in aanmerking te komen om zelf trainer te worden), of vrijwilligerswerk doen. Dit zijn opties die

jongeren na het project kunnen kiezen. Mochten ze dit niet willen, dan kunnen ze bij een reguliere sportvereniging terecht. Dit zijn allemaal opties die voor jongeren een drempel kunnen zijn. Het zou daarom wenselijk zijn om de kinderen een alternatieve of minder intensieve vorm van YETS binnen een pedagogisch verantwoorde omgeving (bijvoorbeeld bij een sportvereniging) na het project te kunnen aanbieden. Dit kan ook helpen ter preventie van het terugvallen in het oude gedrag.

Binnen YETS is al een lange tijd aandacht voor borgen van het project. YETS leidt haar eigen coaches op en zorgt dat stagiairs binnen het project meedraaien. Voor YETS is snel groeien (nog) lastig, maar betrokken organisaties zien veel kansen om meer kwetsbare jongeren te helpen, ook buiten de kaders van school, zoals niet (meer) leerplichtige jongeren.

Bij het project van DVO'32 is nog niet veel nagedacht over de borging van het project. DVO'32 geeft zelf aan de activiteiten van de buurtsportcoach niet in dezelfde mate voort te kunnen zetten, wanneer deze wegvalt. De huidige frequentie van buurtactiviteiten van drie keer per week zou de vereniging dan moeten terugbrengen tot maximaal één keer in de maand, waarmee het inboet aan werkingskracht. De club is afhankelijk van vrijwilligers en heeft ook (nog) niet de expertise om deze 'moeilijke' doelgroep te begeleiden of te trainen. Wanneer de buurtsportcoach de meer kwetsbare jongeren in de wijk bereikt en deze wellicht doorstromen naar de sportclub, dan moet de vereniging deze opvangen.

“Kijk, middels het project probeer je die jongens of meisjes uiteindelijk aan het sporten te krijgen, opvoeden. Uiteindelijk als er niet meer mee te werken is of ze houden zich niet aan de afspraak, dan moeten we gewoon afscheid van elkaar nemen. Er is op een gegeven moment een grens. Wij hebben geen pedagogische hulpverleners, maar vrijwilligers.”
(Sportvereniging DVO'32)

Ook de buurtsportcoach benoemt dat het lastig wordt om dit project voort te zetten zonder professionele ondersteuning. Hij ziet de meeste kansen in een samenwerkingsverband met meerdere betrokken partijen, zoals de inzet van stagiairs die activiteiten kunnen ondersteunen.

3. Voorlopige conclusies

In dit laatste hoofdstuk van deze inventariserende tussenrapportage formuleren we enkele voorlopige conclusies en aanbevelingen ten aanzien van de uitvoering en opbrengsten van twee sport-plus projecten (DVO'32 en YETS) in Vlaardingen Westwijk, die sport inzetten om bij te dragen aan bredere sociaal-maatschappelijke doelstellingen. Door een analyse van de projectplannen en gevoerde startgesprekken in het voorjaar van 2017 met de uitvoerende organisaties en samenwerkingspartners aan de hand van negen voorwaardelijke factoren uit de literatuur, is gekeken in welke mate de projecten kansrijk zijn om de beoogde sociaal-maatschappelijke doelstellingen te realiseren.

Op basis van deze inventarisatie kunnen wij het YETS-basketbalproject karakteriseren als een bijzonder kansrijk project, gezien de gedegen (theoretische) basis, focus, pedagogische expertise, aanpak en samenwerking. YETS lijkt een schoolvoorbeeld van een kansrijk sport-plus project dat sport expliciet inzet om bij te dragen aan de psychosociale ontwikkeling en maatschappelijke kansen van kwetsbare jongeren (Coakley, 2011; Coalter, 2013; zie ook Elling & Schaars, 2016). Dit sportoverstijgende hoofddoel staat ook steeds voorop bij de interne evaluatiemomenten met projectuitvoerders en betrokken professionals vanuit onderwijs, zorg, en veiligheid. De doelgroep van kwetsbare jongeren op een vmbo-school is helder afgebakend en de afstemming en samenwerking met de school en relevante professionals verlopen goed en zijn gericht op vergelijkbare einddoelen. Door langdurig en intensief te werken met een beperkte groep jongeren (twintig jongeren van 13-16 jaar) en het bieden van een lerende en veilige omgeving, krijgen deze jongeren extra ontwikkelingsmogelijkheden. Het verbinden van basketbaltrainingen, persoonlijke aandacht en begeleiding van aansprekende volwassenen, ingebed in én met ondersteuning voor schoolprestaties, draagt bij tot het vergroten van de maatschappelijke kansen van de deelnemers. Door middel van monitoring (o.a. schoolcijfers, pro-sociaal gedrag) en interne en externe evaluaties met deelnemers én partners, wordt deze focus ook nadrukkelijk bewaakt. Hierop zal het project ook in de toekomst alert moeten blijven. De voortgang en eventuele uitbreiding van het project is afhankelijk van voldoende financiële middelen en een blijvende (vrijwillige) inzet van zorgprofessionals. Er bestaat nog geen aansluitend, meer sportgericht vervolg (bijv. instromen basketbalvereniging) voor deelnemers na afloop van het traject.

In hoeverre het relatief kortlopende DVO'32 voetbalproject ook zal bijdragen aan de bredere sociaal-maatschappelijke hoofddoelstelling van preventie van criminaliteit in Westwijk, is op basis van de inventarisatie minder eenduidig vast te stellen. Uit documenten en uit de eerste gesprekken komt het voetbalproject niet direct als heel kansrijk naar voren, maar heeft het met de focus op maatschappelijke kwetsbare basisschooljeugd in Westwijk zeker potentie. Het project kent geen heldere, meetbare (sub)doelen met gedegen theoretische onderbouwing en heeft binnen het projectteam beperkte pedagogische expertise. Het voetbalproject lijkt daarmee meer een algemeen (club)sportproject - waarvan de potentieel sociaal-maatschappelijke werking meer indirect is - dan een sport-plus project dat expliciet stuurt op sociaal-maatschappelijke uitkomstmaten. Het project poogt vooral kwetsbare basisschooljeugd te bereiken, maar is met haar buurtactiviteiten op alle jeugd gericht. Wanneer kinderen uit kwetsbare huishoudens langdurig door de buurtsportactiviteiten worden bereikt en/of kinderen doorstromen naar de vereniging, kan dit zeker bijdragen aan hun positieve psychosociale ontwikkeling (Holt, 2016,), de leefbaarheid in de buurt en daarmee aan de preventie van jeugdcriminaliteit. Maar dan zal nog meer focus moeten komen om deze kinderen ook daadwerkelijk te bereiken en te binden aan de buurtsportactiviteiten en/of te laten doorstromen naar de vereniging. Daarbij is tevens meer inzet nodig vanuit de vereniging/projectpartners op specifieke sturing op een

gedegen sportieve én sportoverstijgende begeleiding van deze kinderen, gericht op een veilige, lerende omgeving en pro-sociaal gedrag.

In de evaluatiemeting in 2018 zal naast een procesevaluatie met uitvoerende partijen en samenwerkingspartners van de twee projecten, tevens uitgebreid worden ingegaan op de ervaringen en persoonlijke opbrengsten voor de deelnemers zelf en hun directe omgeving (o.a. ouders, leraren).

Referenties

- Baars, D., Hiemstra, A., Houselt, C. van, Ridder, E. de & Westerhof, W. (2016). *Kennisverzameling binnen het 'Kracht van Sport' programma van het Oranje Fonds*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Boessenkool, J., Lucassen, J., Waardenburg, M. & Kemper, F. (red.) (2011). *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.
- Coakley, J. (2011). Youth sports: What counts as 'positive development'? *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3): 306-324.
- Coalter, F. (2013). 'There is loads of relationships here': Developing a programme theory for sport-for change programmes. *International Review for the Sociology of Sport*, 48, 594-612.
- Duijvestijn, P., Berkel, D. van, Puyt, E. & Schouten, L. (2016). *Beter benutten van sport in het sociaal domein. Inspiratiedocument met stappenplan*. Amsterdam/Haarlem: DSP/SSNH.
- Elling, A. & Brandsema, A. (2017). *Samenwerking sport & sociaal domein in Houten. Een inventarisatie van kansen en knelpunten*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Elling, A. & Schaars, D. (2016). Wetenschappelijke onderbouwing. In: Breedveld, K., Elling, A., Hoekman, R. & Schaars, D. (red). *Maatschappelijke betekenissen van sport. Wetenschappelijke onderbouwing en weerslag in lokaal beleid*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport.
- Hermens, N., Meere, F.B.J. de & Los, V. (2014). *Centraal op het middenveld? De mogelijkheden van sport voor gemeentelijke sociale opgaven*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Holt, N.L. (Ed.). (2016). *Positive youth development through sport*. London: Routledge.
- Kaats, E.A.P. & Opheij, W. (2011). *Leren samenwerken tussen organisaties*. Vakmedianet.
- Pommer, E. & Boelhouwer, J. (2016). *Overall rapportage sociaal domein 2015. Rondom de transitie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Spruit, A. (2017). *Keeping youth in play: The effects of sports-based interventions in the prevention of juvenile delinquency (PhD thesis)*. Geraadpleegt van: www.kenniscentrumsport.nl/publicatie/?keeping-youth-in-play&kb_id=22005&kb_q=.
- Spruit, A., Hobden & Looze (2017). *Procesevaluatie YETS 2015-2017*. Intern document.
- Steketee, M., Tierolf, B. & Mak, J. (2014). *Kinderen in Tel 2014*. Utrecht: Verwey-Jonker.

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl